

«Hvordan kan det komme snø ned fra himmelen om den brenner?»

Om kristen forkynnelse og barns behov

Av Maria Stensvold Ånonsen

Da troen på det gode forsvant

Jeg sitter på en trestol. Det er en klaff på baksiden som kan løftes opp og ned. Akkurat som et lite bord. Stolen er lysebrun, har to metallskrue i ryggen og fire på setet. Vi synger «Himmel og jord skal brenne. Høyder og berg forsvinne.» Forkynneren snakker om endetid. Forfølgelse. Smerte. At barn og voksne i andre land fengsles for troen sin. Hvor nødvendig det er å tro og bekjenne at Jesus er Herre. At vi må be for dem som forfølges og fengsles og alt det de må holde ut. Jeg sitter og lurer på når det blir min tur til å komme i fengsel. Jesus kommer jo snart igjen. Vi kan ikke vike i troen. Må ha alt rett med Herren. Forkynneren håper kanskje å oppmuntre oss. Jeg tror han har gode intensjoner: å gjøre oss sterke i troen. Mens helvete blir malt for oss som en grusomt sted der det vonde aldri tar slutt, har himmelen gater av gull. Jeg er seks år og bena mine rekker ikke ned til gulvet. Jeg sitter og tenker på hvordan jeg skal klare å si at jeg tror på Jesus dersom noen torturerer meg.

I denne perioden på bedehuset døde noe i meg: troen og tilliten til at noe godt kunne skje meg.

Mellom møtene tenkte jeg kanskje på kjøttkakene til bestemor eller Bugg. Og så dette. Hvem som kom til himmelen, og hvem som kom til helvete. Om min familie ville bli valgt ut. Om jeg ville få med meg alle. I denne perioden på bedehuset døde noe i meg: troen og tilliten til at noe godt kunne skje meg.

Å forstå og fortolke taushet

De siste årene har jeg arbeidet med vold og omsorgssvikt mot barn og ungdom. Det har bidratt til at jeg har kommet noen skritt nærmere å kjenne omsorg for seksåringen som satt på bedehuset for tretti år siden. Jeg forstår at hun ble skremt unna håp, tro, pust og utfoldelse. Om barn og unge tror at enden er nær, at hverdagen de kjenner snart vil ta slutt, går de rundt og er redde. Redde barn strever med å være til stede. De bruker mye av kapasiteten sin til å forsøke å skape mening i noe de ikke forstår. Et barn vil helst krype opp i fanget til noen som kan forklare, trøste, holde, skape sammenheng og mening når noe er for mye. Mange må likevel håndtere denne frykten alene fordi de mangler voksne rundt seg som evner å se hva som skjer. Om du går rundt og er redd, blir det krevende å lære at $8 + 9 = 17$ eller å følge med i mat og helse. Uten det fanget og den hjelpen barn trenger til å bearbeide opplevelser, blir fortellinger gjort tause. Det vitale i barnet, undringen, livet, nysgjerrigheten, håpet og gleden blir kapslet inne.

Bearbeiding i denne sammenhengen handler først om fremst om å få hjelp til å forstå det som skjer på en slik måte at det er mulig å håndtere og gå videre i hverdagen. At fortellingen blir taus, betyr ikke at barn slutter å

At fortellingen blir taus, betyr ikke at barn slutter å kommunisere. Taushet betyr i stedet at det som sies, fortelles på andre måter enn med ord.

kommunisere. Taushet betyr i stedet at det som sies, fortelles på andre måter enn med ord. Det vonde barn bærer på, tar andre veier og vises i andre former enn i det språklige. Fordi det overvelder og blir for mye. Fordi det ikke er mulig å finne landingspunkt for tanker og følelser utenfor barnet selv. I stedet blir den tause fortellingen gjort om til grubling og uro i kroppen. Det blir vanskelig å finne ro i seg selv.

Det blir umulig å hvile fordi frykten for hva som kommer, alltid står i veien for at skuldrene senkes og hvilepulsene kommer.

For noen kan tausheten rundt vonde opplevelser føre til angst og overdreven opptatthet av å gjøre alt riktig. Andre barn skyver andre mennesker fra seg. Vi som voksne kan kanskje oppleve at disse barna forstyrrer og skaper uro. Om vi snur litt rundt på den forstyrrelsen, er det kanskje barnet som gir oss nøkkelen til å forstå hva de sier. De forstyrrer oss for at vi skal bli i stand til å se hva som skjer med dem. De trenger kontakt.

Barn trenger kontakt

Barn som bærer med seg sterke visuelle bilder av verdens ende, Jesu gjenkomst eller helvete, konsentrerer seg voldsomt om det de er redde for at skal skje. Samtidig er det de konsentrerer seg om, langt forbi barns fatteevne. Barn blir

derfor stående fast i et dilemma og forsøker å løse det på ulikt vis. Akkurat som barn som strever med andre erfaringer også gjør. Jeg husker tilbake til barneskolen. Til to gutter som skapte mye bråk, uro og forstyrret på alle arenaer der de befant seg. Bakgrunnen for denne uroen var noe annet enn det som beskrives i denne teksten. Likevel: Uroen i kroppene deres kan likevel fortolkes likt.

Disse to guttene klarte ikke å sitte stille, lagde masse lyd, forsøkte å vri seg unna, mobbet og slo. Jeg tror det var noe de ikke orket å bære. En kribling i kroppen som ikke avtok, men heller ble sterkere og sterkere. Kanskje handlet deres tause fortelling om savn etter gode og tydelige voksne som konsentrerte seg om dem og det de bar på. Barn som arbeider hardt for å gjøre absolutt alt rett eller være helt usynlige, kan forsøke å formidle at det de bærer er så tungt at det er umulig å flytte seg, at det ikke går å bevege seg med denne tyngden på skuldrene.

Disse barna er det mer krevende å få øye på. Kanskje fordi de er på en måte som vi lenge tenkte at barn skulle være: stille, snille og rolige. Den tause fortellingen kan likevel være den samme som hos de urolige. At de savner den gode, trygge voksne som er der. Men de er for redde til å søke kontakt. Vet ikke hva de vil bli møtt med. Både barn som skaper mye uro rundt seg, og de som sitter helt musestille, er bærere av noe taust som de ikke får fortalt. Og tausheten gir seg uttrykk på helt ulike måter. Disse barna ber om å bli tatt ut av det vonde. Få hjelp til å komme til noe hverdagslig der det igjen er mulig å leke, le, hvile, puste, være seg selv. Uansett hvilke merkelapper vi voksne setter på barn, er det ikke slik at barn roper om oppmerksomhet. De roper etter tilhørighet. Bare uten ord.

Både barn som skaper mye uro rundt seg, og de som sitter helt musestille, er bærere av noe taust som de ikke får fortalt.

Å bo i seg selv

Hans Børli har skrevet mye klokt om det å ta bolig i seg selv. Det er jo det vi ønsker at barn skal gjøre. Tørre å bo i seg selv. Våge å være seg selv i verden. Tenke selv. Stille kritiske spørsmål, ikke bare svelge det vi voksne sier. Barn trenger at vi som voksne låser opp dørene slik at de slipper å leve i skyggen av en stor fortelling som blir formidlet på en slik måte at den knebler og skremmer. Seksåringer trenger å vite at Gud er god og kjærlig. De har behov for å kjenne og erfare hva god og kjærlig betyr i praksis. Selv om Gud kan formidles stor, sterk og også sårbar, er det samtidig mulig å formidle at barn har plass og rom og betyr uendelig mye.

Det er ikke slik at Gud skal ha all oppmerksomhet. Barna trenger også oppmerksomhet og pusterom. Det er ikke slik at tro handler om å viske ut seg selv og la Jesus ta over. Det er ikke slik at vi vet alt om Gud og kan slå det fast som udiskutable sannheter i møte med barn.

Tro er ikke ment å være noe vi skal tviholde på, men åpne opp for. For et barn er det viktigste at de har plass og rom til å være seg selv, at noen våger å følge det som er i liv i dem i stedet for å stenge livet igjen. Barn har behov for å bli tatt imot og favnet, ikke bli begrenset til små mennesker som ikke vet, ikke kan, ikke tror i seg selv. Barn har behov for å få oppdage, undre seg, være nysgjerrige, ikke bli fortalt noe voksne tenker er riktig, som en fasit. Barn trenger først og fremst å høre til. Å få være i seg selv og i nærheten av trygge voksne. Undre seg over orgelbruset en desemberkveld. Høre om det lille barnet som gråt etter nærhet og omsorg. Som ble tatt opp, holdt og viste oss vei både til Gud og oss selv.

Å stå sammen

Jeg sitter på en trestol. Det er en klaff på baksiden som kan løftes opp og ned. Akkurat som på et lite bord. Stolen er lysebrun, har to metallskruer i ryggen og fire på setet. Vi synger «Himmel og jord skal brenne. Høyder og berg forsvinne.» Rett før forkynneren begynner å snakke, kommer det en mann bort til meg. Bøyer seg ned. Jeg kjenner ham igjen og smiler stort. Tar hånda hans. Vi går ut på trappa. Jeg kjenner snøfnuggene daler ned mot oss. Han har tatt med seg den blå kåpa med rød rose til meg. Jeg tar den på sammen

med lua. Der ute står vi. Holder hverandre i hendene. «Hva sang dere om der inne», spør han. «Om himmelen og jorda som brenner», sier jeg. «Hm ... det var sterk kost for ei lita jente», sier han og klemmer litt ekstra godt rundt hånda mi. Det blir stille. «Hvordan kan det komme snø ned fra

himmelen om den brenner?» spør jeg. «Det var et stort spørsmål, Maria. Jeg tror ikke himmelen brenner. Jeg tror ikke Gud vil at jorda skal brenne heller. Blir du redd når dere synger den sangen?» Jeg nikker. Han klemmer hånda mi litt igjen. «Jeg er her», sier han. Jeg nikker alvorlig. Kjenner snøfnuggene treffe panna. Nesa. Tunga. «Hvor kommer snøen fra?» spør jeg. Han ser ned på meg. «Hva tror du?» sier han. «Jeg tror den kommer fra Gud. Jeg tror det er hans måte å fortelle oss at vi er bitte, bitte små, helt nydelige og hører sammen.» «Det synes jeg er nydelig sagt», sier han. Og så står vi der. Sammen.

Maria Stensvold Ånonsen

*er sosionom med mastergrad i diakoni, og ph.d.-stipendiat i diakoni ved MF vitenskapelig høyskole
E-post: maria.anonsen@mf.no*